

Vleermuisonderzoek Rosariapark te Dongen

Aanvullend onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

Colofon

Status:	Definitief
Project:	BE/2017/405
Datum:	29 juni 2018
Samensteller(s):	K.J. Rebergen
Collegiale toets:	C.J. Blom
Opdrachtgever:	

DE BUNTE VASTGOED ZUID
Postbus 5684, 4801 EB Breda

Contactpersonen:	dhr. ing. RL.J. in 't Groen
------------------	-----------------------------

Disclaimer

Blom Ecologie bv is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden en/of gegevens verkregen van Blom Ecologie bv.

© Blom Ecologie bv / De Bunte Vastgoed Zuid

Niets uit deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Blom Ecologie bv worden gebruikt door derden. Onder gebruik worden alle vormen van kopie, openbaarmaking en elke andere toepassing begrepen. Deze rapportage mag alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het is samengesteld.

Inhoud

1 Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep	6
1.3 Te verwachten soorten en functies	6
1.4 Kader Wet natuurbescherming	7
2 Methode	9
2.1 Methode	9
2.2 Inventarisatie	9
3 Resultaten.....	11
3.1 Waargenomen soorten	11
3.2 Aanwezige gebiedsfuncties	11
4 Conclusie	13
4.1 Conclusie	13
4.2 Vervolgstap(pen)	13
5 Bronvermelding	15

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De Bunte Vastgoed Zuid is een woningbouwcoöperatie gesitueerd in Breda en ontwikkelt woningbouw- en utiliteitsprojecten door heel Nederland. In het kader van ontwikkeling van nieuwbouw wordt een garagebedrijf aan Rosariopark (ong.) te Dongen gesaneerd ten behoeve van 21 woningen. Tevens is op het perceel een braakliggend kavel gesitueerd, welke momenteel dienst doet als schapenweide. Het plangebied is volledig omringd door hekken en rondom het gebied bevindt zich de kern van Dongen. Tijdens de werkzaamheden kunnen mogelijk negatieve effecten voor beschermde soorten op treden is het plangebied (figuur 1), middels een oriënterend onderzoek, onderzocht op aanwezige beschermde natuurwaarden en vervolgens getoetst aan de effecten van de werkzaamheden (Econsultancy, 2017).

Figuur 1 De rode omlijning weergeeft de omvang en ligging van de planlocatie aan de Rosariopark te Dongen (bron: arcgis.com)

Op basis van een oriënterend onderzoek kon de aanwezigheid van huismus en gierzwaluw uitgesloten worden, echter kon de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen en/of essentieel leefgebied van vleermuizen niet worden uitgesloten. Om de mogelijke negatieve effecten van de beoogde ontwikkeling op vleermuizen in kaart te brengen is een aanvullend onderzoek naar de aan- of afwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen of functioneel leefgebied van deze soorten noodzakelijk. De Bunte Vastgoed Zuid heeft Blom Ecologie B.V. verzocht dit aanvullende onderzoek uit te voeren. In voorliggende rapportage worden de bevindingen beschreven.

Onderzoeksdoel

In dit aanvullende onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen centraal gesteld:

- Zijn er vleermuizen verbonden aan het plangebied?
- Op welke wijze maken de vleermuizen gebruik van het plangebied? Is er sprake van vaste rust- en verblijfplaatsen op het plangebied?
- Hebben de voorgenomen activiteiten een negatief effect op de vaste rust- en verblijfplaatsen en/of de functionaliteit van de leefomgeving van de vleermuis?

1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep

Plangebied

De projectlocatie is gelegen in Dongen en bestaat uit een garagebedrijf, met groot deel verharding, en braakliggend kavel aan Rosariopark. De te saneren bedrijf is opgetrokken uit gemetselde muren en het zuidwestelijk gedeelte uit een zadeldak met dakpannen en nokvorsten, terwijl het noordoostelijke gedeelte van het bedrijf is opgetrokken uit een golfplaten dak. De directe omgeving wordt gekenmerkt door stedelijk gebied (appartementen en rijtjeswoningen), voor- en achtertuinen, trottoirs, gemeentelijke groenstroken, speeltuin en wegen.

Ruimtelijke ingreep

De ruimtelijke activiteiten bestaat uit het saneren van het garagebedrijf en de realisatie van 21 woningen. Ten aanzien van de vleermuizen, welke beschermd zijn in de Habitatrichtlijn (Wnb, art. 3.5), is het relevant of er vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig zijn in de bebouwing. Mits er vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig zijn, dient er een ontheffing aangevraagd te worden en een plan met mitigerende maatregelen opgesteld te worden.

Effecten

De beoogde renovatie kan leiden tot de volgende effecten op vleermuizen:

- Het doden en/of verwonden van juvenielen of individuen van vleermuizen;
- Het wegnemen en/of vernietigen van nestplaatsen of vaste- rust en verblijfplaatsen van vleermuizen.

1.3 Te verwachten soorten en functies

Uit de flora- en fauna-inspectie bleek dat het plangebied mogelijk een functie heeft voor de vleermuizen, waarbij met name de laatvlieger en gewone dwergvleermuis een potentie vormen (Econsultancy, 2017). De potentie voor vleermuizen in de bebouwing in het plangebied bestaat met name uit kierende kantpannen en ruimtes onder dakgoten en gevellijsten. Op basis van habitatkenmerken en het geprefereerde habitat van de soorten en *expert judgement* is beoordeeld dat de te saneren bebouwing mogelijk een functie heeft als vaste rust- en verblijfplaats van vleermuizen.

1.4 Kader Wet natuurbescherming

Habitatrichtlijn (vleermuizen)

Alle inheemse vleermuissoorten zijn strikt beschermd op Europees niveau en vallen onder de bescherming van de Habitatrichtlijn (Wnb, art. 3.5). Afhankelijk van de soort verblijven vleermuizen in gebouwen, bomen, rotsen of andere (specifieke) locaties. Hierbij maken vleermuizen gebruik van vier typen verblijfplaatsen, betreffende de kraam-, zomer-, paar- en winterverblijfplaats. In de schermer- en nachtperiode trekken vleermuizen van de verblijfplaats naar de foerageergebieden. Vleermuizen foerageren opportunistisch waardoor er vaak sprake is van een geleidelijk diffuse verspreiding gedurende de avond.

Vleermuizen oriënteren zich op elementen in het landschap tijdens de migratie tussen de verblijfplaats en foerageergebieden. De verblijfplaatsen en de functionele leefomgeving (foerageergebieden en verbindingroutes) zijn strikt beschermd. Wanneer er bij ruimtelijke ontwikkelingen sprake is van aantasting van de verblijfplaatsen en/of functionele leefomgeving leidt dit altijd tot een ontheffingsaanvraag. Ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt alleen verleend na een zware toetsing en op basis van zwaarwegende criteria: dwingende redenen van groot openbaar belang, dreiging voor volksgezondheid en veiligheid en/of (voorkoming) van ernstige (economische) schade. Ten aanzien van de vaste rust- en verblijfplaatsen alsmede de functionele leefomgeving van vleermuizen bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen toe te passen en daarmee overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen (mitigatieplan).

Nee, tenzij

Het basisprincipe in de Wet natuurbescherming is het verbod op beschadiging van beschermde planten en dieren en hun leefomgeving. Ruimtelijke ingrepen mogen niet plaatsvinden tenzij beschermde flora en fauna niet beschadigd en verstoord worden. Bij sommige ruimtelijke ingrepen is schade echter onvermijdelijk. Een wettelijk verplichte natuurtoets geeft vervolgens uitsluiting voor een vrijstelling, een ontheffingsaanvraag of een afkeuring.

Belangrijke verbodsbepalingen binnen de Wet natuurbescherming ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen zijn de §3.2 artikel 3.5 – 3.9 (Habitatrichtlijn) en §3.3 artikel 3.10 – 3.11 (Andere Soorten). De belangrijkste artikelen zijn hieronder weergegeven.

Artikel 3.5. Habitatrichtlijn

- 1: Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- 2: Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
- 3: Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
- 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
- 5: Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10. Overige Soorten

1: Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:

- a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
- b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
- c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

2: Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:

- a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
- c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
- h. in het algemeen belang.

3: De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Zorgplicht

Naast de door de Wet natuurbescherming beschermde diersoorten geldt voor alle in het wild levende dieren de algemene zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht nemen moet nemen voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving.

2 Methode

2.1 Methode

Vleermuisonderzoek

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol (2013). Het vleermuisprotocol is ontwikkeld door Het Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging. Het protocol vormt een kwaliteitsstandaard wat jaarlijks geëvalueerd wordt. Onderzoeken die volgens het protocol uitgevoerd worden, kunnen in principe volstaan bij ontheffingsaanvragen en juridische procedures. Voorliggend onderzoek is uitgevoerd naar de standaarden van het protocol. In navolging van het protocol dienen voor dit onderzoek 4 veldbezoeken van 2 uur vanaf zonsondergang of 2 uur tot zonsopgang te worden afgelegd in de periode (1 april) 15 mei t/m 1 oktober (15 oktober) Weersomstandigheden; minimale temperatuur 8 °C, maximale windkracht 3 Bft en als neerslag maximaal motregen.

2.2 Inventarisatie

Veldbezoek

Het ecologisch onderzoek is uitgevoerd door medewerkers van Blom Ecologie B.V. De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de potentie van het plangebied voor beschermde soorten, de overzichtelijkheid en de waarneembaarheid van de soorten onder specifieke omstandigheden. De gehanteerde onderzoeksstrategie is met voortschrijdend inzicht inspelen op de actuele omstandigheden. Tijdens de eerste onderzoeksrondte per soort wordt het plangebied met hoge intensiteit geobserveerd. Afhankelijk van de mate van activiteit wordt hierop de onderzoeksintensiteit bepaald. Ten aanzien van de onderzoeken geldt dat er gewerkt wordt conform het vleermuisprotocol (NGB, 2013). Een overzicht van de data van de veldbezoeken, het tijdsbestek en de weersomstandigheden is opgenomen in tabel 1

Tabel 1 Veldbezoeken op de planlocatie. De weersomstandigheden voldeden aan de minimumcriteria zoals opgenomen in het Kennisdocument Gierzwaluw en het vleermuisprotocol.

	Datum	Tijdsbestek ¹	Zon ²	Weersomstandigheden
Vleermuizen 1	15 augustus 2017	21:00-23:00	↓ 21:05u	droog (8/8), 13 °C, wind 1-2 Bft
Vleermuizen 2	11 oktober 2017	18:45-20:45u	↓ 18:54u	droog (4/8), 15 °C, wind 2-3 Bft
Vleermuizen 3	22 mei 2018	3:30-5:30	↑ 5:35u	droog (0/8), 13 °C, wind 0 Bft
Vleermuizen 4	26 juni 2018	22:05-24:05u	↓ 22:07u	droog (0/8), 21 °C, wind 0-1 Bft

¹ Aangegeven tijden geven de start aan van het aanvullende onderzoek. De waarnemers waren circa 15-30m eerder in het plangebied om de strategische plaatsen in te nemen.

² ↑ zonsopkomst; ↓ zonsondergang.

Voorafgaand aan elk veldbezoek is door desbetreffende waarnemers bepaald welke delen van het plangebied door welke persoon worden onderzocht en welke strategische locaties hierbij ingenomen worden. Hierbij is met name rekening gehouden met het gedrag van vleermuizen, het omliggende gebied, de inrichting van de planlocatie, de locatie van de potentiële verblijfplaats(en), ervaring van de onderzoekers bij eerdere en vergelijkbare projecten en resultaten van eerdere onderzoek-rondes. Tijdens het onderzoek zijn de planlocatie en de directe omgeving nauwkeurig onderzocht op vleermuizen. Hierbij is gelet op in- en uitvliegende vleermuizen alsmede de foerageeractiviteiten en overige vormen van communicatie (m.n. gericht op vaste rust- en verblijfplaatsen).

3 Resultaten

3.1 Waargenomen soorten

Gewone dwergvleermuis en laatvlieger

De gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn typische gebouwbewonende soorten. Beide soorten gebruiken ruimten onder daken, in de spouwmuur en achter gevelbekleding als kraam-, zomer-, paar-, en overwinteringslocatie (Limpens et al., 1997; Dietz et al., 2011). Tijdens alle veldbezoeken ten behoeve van vleermuizen zijn waarnemingen gedaan enkel van passerende en foeragerende gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*). Binnen het plangebied zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen. Buiten het plangebied is tijdens een van de veldbezoeken een gewone dwergvleermuis uit de stootvoegen van een schuur van een van de woningen aan de oostzijde gevlogen (zie Bijlage I).

Tijdens het veldbezoek op 15 augustus 2017 zijn enkel twee foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen, waarvan een individuen enkele minuten in zuidelijke richting boven de tuinen van de rijtjeswoningen is waargenomen en de ander circa 20 minuten over de schapenweide tussen 21:40u-22:00u. Zwermgedrag wat duidt op aanwezigheid van winterverblijfplaatsen is niet waargenomen. Op 11 oktober 2017 is een gewone dwergvleermuis ten noordoosten van het plangebied waargenomen. Dit individu heeft enkele minuten rond de boomgreep gefoerageerd rond 19:16u. Tevens is er een gewone dwergvleermuis rond 20:10u passerend waargenomen. Als laatste is er een gewone dwergvleermuis uitgevlogen uit de stootvoegen van een schuur van een van de woningen aan de oostzijde rond 19:20u. Op 22 mei 2018 zijn een aantal waarnemingen gedaan van gewone dwergvleermuis en één van ruige dwergvleermuis. Mogelijk betreft het één individu van de gewone dwergvleermuis, deze is tussen 4:22u en 5:11u enkele keren passerend waargenomen en één keer foeragerend. De ruige dwergvleermuis is rond het oostelijke gedeelte van de bebouwing foeragerend waargenomen rond 4:00u. Op 25 juni 2018 zijn er tussen 22:29u en 22:37u 4 laatvliegers waargenomen, die enkele minuten bleven foeragerend rond de bomenrij aan de noordzijde van de schapenweide. Vanaf 22:37u verlieten 3 laatvliegers het gebied. Eén laatvlieger bleef tot circa 23:00u foerageren. Tevens is er enkele keren een foeragerende gewone dwergvleermuis (tussen 22:46u en 22:52u) waargenomen rondom het gehele gebouw. De gewone dwergvleermuis maakt gebruik van de ruimtelijke structuren binnen het plangebied als oriëntatiepunten tijdens het foerageren en voor de vliegroute (zie Bijlage I). Circa een uur na zonsondergang liepen de aantallen vleermuizen binnen het plangebied terug. Samengevat is tijdens de veldbezoeken één paarverblijf van de gewone dwergvleermuis buiten het plangebied waargenomen.

3.2 Aanwezige gebiedsfuncties

Tijdens de inventarisatie zijn gewone dwergvleermuizen en laatvliegers waargenomen (3.1). Per functie wordt beschreven wat de betekenis is voor de waargenomen soorten. In bijlage 1 is een kaart opgenomen van de verblijfslocaties en het functionele leefgebied vleermuizen.

Verblijfplaatsen en leefgebied vleermuizen

Gedurende het onderzoek is 1 paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis in een gebouw buiten het plangebied waargenomen. Binnen het plangebied zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen.

De beoogde werkzaamheden binnen het plangebied leiden niet tot aantasting van bestaande migratiestructuren en foerageergebied (zie Bijlage I). De bomen aan de oostzijde die voornamelijk insecten voor de laatvliegers aantrekken, blijven behouden. Tevens biedt de omgeving potentieel geschikt(er) leefgebied. De beoogde renovatiewerkzaamheden leiden niet tot het wegnemen of ongeschikt raken van vaste rust- en verblijfplaatsen binnen het plangebied. Gelet op de lage hoeveelheid waargenomen vleermuizen, de afwezigheid van kraam-, zomer- en winterverblijfplaatsen in de te saneren bebouwing en de voorgenomen ontwikkeling is de aanwezige vleermuispopulatie niet in het geding. Negatieve effecten ten aanzien van vleermuizen kunnen uitgesloten worden. Een ontheffing en de daarbij behorende mitigerende maatregelen zijn derhalve niet noodzakelijk.

4 Conclusie

4.1 Conclusie

Vleermuizen

In de periode medio augustus 2017 tot en met eind juni 2018 is een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in de bebouwing aan Rosariapark (ong.) te Dongen. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in het vleermuisprotocol (NGB, 2013). Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat buiten het plangebied 1 paarverblijf van de gewone dwergvleermuis aanwezig is. Van de overige waargenomen soorten, namelijk de laatvlieger, bevinden zich tevens geen vaste rust- en verblijfplaatsen binnen het plangebied. De voorgenomen werkzaamheden hebben geen significant negatief effect op het functionele habitat. De beoogde werkzaamheden hebben geen negatief effect op de paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en leiden derhalve mogelijk tot overtreding van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 4.2).

4.2 Vervolgstap(pen)

Voor uitvoering van de ontheffingsplichtige renovatiewerkzaamheden is geen ontheffing van Wet natuurbescherming en daarbij behorende mitigerende maatregelen noodzakelijk.

5 Bronvermelding

BIJ 12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0. BIJ 12, Utrecht

BIJ 12, 2017. Kennisdocument Laatvlieger, *Eptesicus serotinus*. Versie 1.0. BIJ 12, Utrecht

Blom, 2017. Quickscan Flora en Fauna Rosariopark (ong.) te Dongen, Econsultancy

Dietz, C., O. von Helversen, D. Nill & P.H.C. Lina, 2011. Vleermuizen: alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika: biologie, kenmerken en bedreigingen. Tirion Natuur, Utrecht.

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

NGB, 2013. Vleermuisprotocol 2013. Gegevensautoriteit natuur, Zoogdiervereniging en Netwerk Groene Bureaus.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Websites

www.openstreetmap.nl

www.ruimtelijkeplannen.nl

www.vleermuisprotocol.nl

www.zoogdiervereniging.nl

Bijlage I Overzicht waarnemingen

